

مجله روان شناسی اجتماعی
سال چهاردهم، شماره ۵۹، بهار ۱۴۰۰
صفحات مقاله: ۸۵-۶۹
تاریخ وصول: ۹۹/۰۷/۰۱- تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳

هنجاریابی پرسشنامه‌ی نزاکت اجتماعی در میان دانشجویان

سینا پیغمبری^۱
رمضان حسن زاده^۲
غلامرضا خوش فر^۳

چکیده

هدف از پژوهش حاضر هنجاریابی پرسشنامه‌ی نزاکت اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه‌های مرکز استان گلستان می‌باشد. این مطالعه در سال ۱۳۹۶ به روش توصیفی انجام شد. ۳۸۵ دانشجویان با روش برآورد حجم نمونه به عنوان نمونه انتخاب شدند. پایایی پرسشنامه‌ی ۵۰ گویه‌ای نزاکت اجتماعی بر اساس آزمون آلفای کرونباخ، ۰/۸۷ و روش دو نیمه‌سازی ۰/۷۹ تعیین شد. ۳۴ گویه از ۵۰ گویه مربوط به عامل نزاکت بین فردی و ۱۶ گویه مربوط به نزاکت فردی است. روایی محتوای پرسشنامه بیشتر از ۰/۹۹ می‌باشد. آزمون بارتلت با مجذور خی $\chi^2(8) = 6911.8$ ، درجه‌ی آزادی ۱۲۲۵، سطح معناداری ۰/۰۰۰ و مقدار $KMO = 0.750$ بدست آمد. در نتیجه پرسشنامه تدوین شده، پرسشنامه‌ای روا و پایا می‌باشد که می‌توان از آن برای ارزیابی سطح نزاکت اجتماعی استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: هنجاریابی، نزاکت اجتماعی، پرسشنامه، دانشجویان.

-
۱. دانش آموخته‌ی کارشناسی ارشد گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران
Email: sina.peighambari@yahoo.com
 ۲. استاد گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران (نویسنده مسئول)
Email: rhassanzadehd@yahoo.com
 ۳. دانشیار دانشگاه گلستان، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، گروه جامعه‌شناسی و ارتباطات
Email: khoshfar@gmail.com

مقدمه

یکی از راه‌های شروع به درک علل تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در میان جوامع، پایه‌گذاری آن بر چگونگی حل معضلات اخلاقی توسط افراد مختلف است. در همین راستا، جیمز رست^۱ مدل چهار مؤلفه‌ای (تفسیر اخلاقی - قضاوت اخلاقی - قصد اخلاقی - رفتار اخلاقی) برای توصیف فعالیت‌های روانشناختی متقابل که هنگام حل معضلات اخلاقی در افراد رخ می‌دهد را به وجود آورد. بنابراین حل معضلات اخلاقی معادل حل مسئله اخلاقی است (فلیشمن^۲ و همکاران، ۲۰۱۱). مانند ارزش‌های فرهنگی به عنوان مبانی هنجارهای خاصی هستند که به مردم می‌گویند در شرایط مختلف چه چیزی مناسب است (اسمیت و همکاران، ۲۰۱۹). اهمیت مسائل اخلاقی، این سؤال را مطرح می‌کند که چگونه افراد می‌توانند نگرش‌های اخلاقی را ایجاد یا کسب کنند. پاسخ این سؤال برای همه‌ی سازمان‌ها، آموزش و پرورش و افراد جامعه، در مورد معیارهای اخلاقی، رفتار است (نجاتی و شفایی، ۲۰۱۸). اخلاق با ابعاد و ویژگی‌ها و کارکردهای متعدد اجتماعی‌اش می‌تواند از مصادیق واقعیت‌های اجتماعی تلقی شود؛ هر چند ماهیت، صبغه و کارکرد مذهبی و فلسفی از ویژگی‌های اصیل و بنیادی اخلاق است و در دنیای امروز حتی از رویکرد پزشکی، روان‌شناختی، ژنتیکی، جغرافیایی اقلیمی، تاریخی، سیاسی، اقتصادی و... نیز به آن پرداخته می‌شود؛ که ناظر بر رابطه‌ی تقابلی تمامی پدیده‌هایی است که در کائنات حضور دارند و پدیده‌ای نیست که در تأثیر و تأثر با پدیده‌های دیگر نباشد. با این دیدگاه، اگر اخلاق جزو محورهای مطالعه و بررسی جامعه‌شناختی قرار گیرد، به این جهت است که اولاً، اثبات شیء نفی ما اداء نمی‌کند. دوماً، علم اخلاق برای مجهز شدن به روش‌های علمی از جامعه‌شناسی بهرمنند می‌شود و اساساً وجه مشخصه حقایق اجتماعی، خصلت اخلاقی‌شان است. به عقیده‌ی دورکیم، اخلاقیات از ورای منافع فردی نشأت می‌گیرند. او نتیجه می‌گیرد که جامعه موجودی اخلاقی است؛ بنابراین، عقیده‌ی عام که اخلاقیات با اعراض از نفع آغاز می‌شود، هسته‌ی اصلی حقیقت را شامل است. اما اعراض از نفع، نشانه دل‌بستگی به چیزی است که از منافع فردی فراتر می‌رود (گیدنز، ۱۳۸۸). اسلاوین^۳ (۲۰۰۶) بیان می‌کند که رشد اخلاقی به رابطه‌ی بین استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی مربوط بوده و اگر افراد طبق اصول اخلاقی که برای پیروی برگزیده‌اند عمل نکنند، باید اخلاقیات آنها را زیر سؤال برد. کلببرگ معتقد است که تفکر و عمل اخلاقی در سطح عالی‌تر درک اخلاقی به هم نزدیک می‌شوند. افرادی که تفکر اخلاقی پخته‌ای دارند، در می‌یابند که رفتار کردن مطابق با اعتقادات شان برای ایجاد عدالت اهمیت زیادی دارد. ترنزینی^۴ و پارسکارلا^۵، نشان دادند که پیچیدگی فزاینده‌ای در استدلال اخلاقی وجود دارد که در تحصیلات بالا رخ می‌دهد. ریمون بودون^۶ بر این باور است که، رفتار اخلاقی با شناخت ویژگی‌های فرد میسر نیست بلکه فرد را در فضای اجتماعی و محیط پیرامونش باید تحلیل کرد (شعبانی، ۱۳۹۱؛ به نقل از اسلاوین، کلببرگ،

1. James Rest
2. Fleischmann
3. Slevin
4. Terenzini
5. Parscarella
6. Raymond Boudon

ترنزینی، پاسکارلا و ساروخانی). اخلاقی شدن چه در حوزه فردی و چه در حوزه اجتماعی به مثابه آرمانی متعالی و ارزشمند، در طول تاریخ، مورد توجه متولیان تعلیم و تربیت نیز قرار گرفته است. نگاهی به تاریخ اندیشه‌های تربیتی در تمدن‌های باستانی نظیر هند و ایران و چین و مصر و یونان نشان دهنده‌ی توجه آنان به تربیت اخلاقی فرزندان‌شان با شیوه‌ها و مبانی فکری مختلف و گاه متفاوت می‌باشد (مایر، ۱۳۹۶).

بر اساس نظریه انسان عامل، عمل اخلاقی رفتاری است که مبانی شناختی، گرایشی و ارادی زیرساز آن بوده و بر اساس این مبانی صورت گرفته باشد. با توجه به مبانی استخراج شده از قرآن کریم، می‌توان بیان نمود که نظریه انسان عامل را می‌توان به حیطة‌ی اخلاق تعمیم داد و می‌توان از اخلاق به عنوان عمل اخلاقی یاد نمود. اصولی چون اصل غلبه بر خودمحوری هستی شناختی، غلبه بر خودمحوری شناختی، ارائه معیار، تبیین محدوده‌های عمل، تجلی کرامت انسان در تربیت اخلاقی، تعقل، شکوفایی فطرت و اعتدال و همچنین روش‌هایی چون تبیین محوریت الهی، عبرت‌آموزی، تکریم شخصیت، تغافل، پذیرش توبه را می‌توان در حیطة‌ی اخلاق بیان نمود (حاجی اولیان و همکاران، ۱۳۹۳). اخلاق و ارزش‌های اخلاقی و چگونگی شکل‌گیری آن از مباحث اصلی و اساسی در روانشناسی است. یکی از موضوعاتی که در پیشینه رشد اخلاق توجه کمتری به آن شده است، فراشناخت اخلاقی^۱ است. فراشناخت به دانشی که افراد درباره‌ی فرایندهای شناختی خود دارند، اطلاق می‌شود. از طریق شبیه بودن بحث‌های فراشناختی، فراشناخت اخلاقی به دانشی که افراد درباره‌ی اخلاق خویش دارند، اطلاق می‌شود (عاشوری، ۱۳۹۴). فراشناخت اخلاقی یا فرا اخلاق نشان دهنده‌ی دانش یا آگاهی شخص از ماهیت، اصول و فرآیندهای اخلاقی است. در موقعیت استدلال یا رفتار اخلاقی، دانش فراشناخت اخلاقی همه‌ی دانش و عقایدی را که در مورد اخلاقی بودن در حافظه‌ی دراز مدت ذخیره شده است بازنمایی می‌کند؛ مثلاً فرد می‌داند که اخلاق حسنه دارای چه ویژگی‌هایی است. این افراد، رفتار و گفتار خود را بازبینی می‌کنند تا ببینند آیا رفتار و گفتارشان خوب بوده است یا خیر (طالب‌زاده ثانی و کدیور، ۱۳۸۷).

دانشگاه همچون جام جهان‌نما، آینده‌ی جامعه را منعکس می‌سازد. اگر جامعه علمی در صدد آن باشد که ماهیت، روند، فرآیند، ساختار و کارکرد روابط و مناسبات اخلاقی آینده‌ی جامعه را پیش‌بینی کرده، راه حل‌های مناسب و به موقعی برای پیشگیری از پیامدهای ناشی از دگرگونی ارزش‌های اخلاقی در آینده ارائه دهد، مستلزم آن است که نبض جامعه را همواره کنترل نماید. بارزترین نبض جامعه، شریان دانشگاه‌هاست که به دیگر شریان‌های مهم جامعه سیگنال می‌دهد. بنابراین مطالعه و بررسی میزان تعارض و انطباق ارزش‌های اخلاق نظری و رفتاری این گروه تأثیرگذار در تمامیت نظام اجتماعی از اهمیت بسیار والایی برخوردار است (خلفی و همکاران، ۱۳۹۶). در حال حاضر روایت عمده و کلانی درباره وضعیت نامناسب اخلاق در ایران وجود دارد، مبنی بر این که اخلاق را در معرض فروپاشی، اضمحلال و از دست رفتن می‌دانند (حاجیانی، ۱۳۹۳). از آنجایی که اخلاق سرمنشاء تمام شیوه‌های فکری و رفتاری انسان است، بنابراین نموده‌های اخلاق نظری و رفتاری دانشجویان، و تبلور آن ابتدا در دانشگاه و سپس در میان گروه‌های اجتماعی انعکاس می‌یابد. لذا از طریق مطالعه روابط و مناسبات اخلاقی

1. Metamoral

دانشگاه‌ها می‌توان ماهیت، روند، فرآیند، ساختار و کارکرد روابط و مناسبات اخلاقی آینده‌ی جامعه را پیش‌بینی کرد و راه‌حل‌های مناسب و به موقع برای پیشگیری از برخی پیامدهای ناشی از تغییرات ارزش‌های اخلاقی در آینده ارائه داد (خلفی و همکاران، ۱۳۹۶).

یک ارتباط مؤثر و متقابل بین فراگیر و فراده، نیازمند احترام متقابل و ارائه رفتارهای مقبول و احترام‌آمیز است. رفتارهای مقبول و محترمانه فراگیر و فراده را می‌توان در مفهوم «نزاکت» خلاصه کرد. رفتاری بانزاکت است که مملو از احترام بوده و از سوی دیگران مناسب و عادی درک شده و در علایق شخصی، ارتباطات اجتماعی و کارهای گروهی دیده می‌شود (اوساتوک^۱ و همکاران، ۲۰۰۹). در مقابل «بی‌نزاکتی^۲» مفهومی است که نشان‌دهنده رفتارهای تند و گاهاً همراه با اعمال خشونت می‌باشد که می‌تواند به صورت سهوی یا عمدی در همه‌ی انواع روابط اجتماعی روی دهد (لسینجیر^۳ و همکاران، ۲۰۰۹؛ کالاهان^۴، ۲۰۱۱). در مراکز آموزشی و دانشگاهی نیز، رفتارهای شامل بی‌نزاکتی نیز طیفی است که به اشکال مختلف روی می‌دهد (کلارک^۵، ۲۰۰۸). بی‌نزاکتی دانشگاهی^۶ عبارت است از بدرفتاری‌هایی که در تعامل دوطرفه فراگیر با همه‌ی اجزای دانشکده/دانشگاه از قبیل اساتید، کارمندان و همه‌ی کسانی که در تعامل با فراگیر هستند، رخ می‌دهد. در واقع رفتارها یا صحبت‌هایی است که می‌تواند نظم جلسه آموزشی را به هم زده و در نهایت اهداف آموزشی را تحت تأثیر قرار دهد (لوپارل^۷، ۲۰۰۷). بر این اساس می‌توان بی‌نزاکتی را در همه‌ی ارتباطات دوطرفه در دانشکده/دانشگاه فرض کرد. بنابراین، وسعت بی‌نزاکتی اشکال متعددی داشته و می‌تواند در ارتباطاتی از قبیل فراگیر - فراده، کارمند - فراگیر، کارمند - فراده رخ دهد (شمشیری و همکاران، ۱۳۹۶). در یک دهه‌ی گذشته، تلاش‌های زیادی برای توصیف، شناخت، مکان‌یابی و تحلیلی از ابعاد اخلاقی موجودیت بشر انجام گرفته است. مقالات، کتابها، ویژه نامه‌ها، کنفرانس‌ها و مجموعه‌های ویرایش شده با سرعت بسیار زیادی چاپ می‌شوند. (متینگلی و تروپ^۸، ۲۰۱۸). لذا واکاوی ادبیات موضوع، حاکی از آن است که مطالعات مربوط به ادب و نزاکت کانون توجه تحقیقات و مطالعات حوزه‌ی روان‌شناسی اجتماعی حداقل در سه دهه‌ی اخیر بوده است. برای ورود به بحث ادب و نزاکت بایستی اذعان نمود که، «انسان موجودی اجتماعی است و زندگی سعادت‌مندانه او در پرتو پیوندی مؤدبانه همراه با تفاهم و احترام متقابل با دیگر هم‌نوعان امکان پذیر است» (چمانی، ۱۳۹۷). گافمن^۹ در این باره می‌گوید: ادب به عنوان جنبه‌ای از روابط بین فردی، در مرکزیت ساختار اجتماعی هر جامعه قرار دارد (گافمن، ۱۹۷۱). برای یک شخص عادی ادب مفهومی است که به واسطه‌ی رفتار اجتماعی مناسب، قوانین و رفتارهایی که عمدتاً آنها را قانون‌گذاران تعیین می‌کنند، تعریف می‌شود. پژوهش‌های معاصر درباره اخلاق، پیوند دادن سؤالات فلسفی و تجربی است. تاکنون

1. Osatuke
2. Incivility
3. Lascinger
4. Callahan
5. Clark
6. Academic Incivility
7. Luparell
8. Mattingly & Throop
9. Goffman

این مسائل عمدتاً مورد تجزیه و تحلیل روان‌شناختی بوده‌اند، البته با نگاهی به علوم‌شناختی و «فلسفه‌ی تجربی»^۱. با این حال، این گفتمان‌ها تا حد زیادی از جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی جدا هستند و در دوره‌های اخیر توجه خود را به اخلاق نیز معطوف کرده‌اند (فاسین^۲، ۲۰۱۲؛ فاسین و لیز^۳، ۲۰۱۳؛ هیتلین و وایسی^۴، ۲۰۱۰).

در روابط اجتماعی مابین انسان‌ها، مفهوم گفتمان شامل مجموعه‌ای پیچیده از تعامل‌هایی است که دیدگاه مردم نسبت به قدرت، هویت و شخصیت یکدیگر را شکل می‌دهد (کامرون^۵، ۲۰۰۱؛ کولتارد^۶، ۲۰۱۳؛ گافمن، ۲۰۰۵). در جوامع پیشرفته چنین قواعدی اغلب در کتاب‌های مقدس دیده می‌شوند. این مفاهیم از فرمول‌هایی نشأت گرفته‌اند که ادب را آموزش می‌دهند؛ مانند کلمات و جملاتی نظیر: لطفاً، از شما متشکرم، مصداق‌های سلام کردن و خداحافظی و غیره (واتس و همکاران^۷، ۱۹۹۲). در واقع، آنچه ما می‌گوییم و همچنین نحوه‌ی بیان ما، بر شیوه‌ی برخورد دیگران با ما اثرگذار است (کوان^۸، ۲۰۱۷). براون و لوینسون^۹ (۱۹۸۷)، چشم‌انداز جدیدی را با توجه به مفاهیم دقیق ارائه کردند که حکایت از ساخت مکالمات مؤدبانه در زبان‌ها و فرهنگ‌های متفاوت دارد. این گفته استدلال می‌کند که اصول کلی مکالمات در همه‌ی زبان‌ها و فرهنگ‌های جهان بر اساس نزاکت و ادب ساخته شده‌اند. آنها به این مورد اشاره کردند که، چگونه سخنان یا مکالمات مؤدبانه به صورت زبانی ایجاد می‌شوند و دیگر این که چگونه بیان مؤدبانه‌ی سخنان در ارتباط با ویژگی‌های اجتماعی مخاطبان و وضعیت اجتماعی اصلاح می‌شود. حداقل سه عامل اجتماعی در تصمیم‌گیری در مورد چگونگی با ادب بودن دخیل هستند:

۱. تمایل به هر چه مؤدب‌تر بودن و نزاکت بیشتر نسبت به مافوق.
۲. تمایل به هر چه مؤدب‌تر بودن و نزاکت بیشتر نسبت به کسانی که نمی‌شناسیم.
۳. در هر فرهنگی، هنجارها و ارزش‌هایی وجود دارد که بر میزان رعایت یا عدم رعایت نزاکت تأثیر می‌گذارند و یکی از آنها این است که در این میان تأثیر بسزایی دارد، شخصیت متفاوت افراد است. در مورد اول، تمایل ادب رو به بالاست (یعنی، باید با شخص مافوق با نزاکت و ادب بیشتری برخورد شود). اما در مورد دوم مؤدب بودن امری متقابل است و باید بین دو طرف جریان یابد. در برقراری روابط انسانی می‌توان اصولی را استخراج کرد که در اغلب جوامع و فرهنگ‌ها به طور مشترک وجود دارند. شناخت این اصول و توجه به آنها می‌تواند نقش بسیار مثبتی در ایجاد و تداوم رابطه‌ی انسانی مطلوب داشته باشد. رعایت شأن و کرامت انسانی یکی از این اصل‌هاست. هر انسانی صرف نظر از ویژگی‌های قومی، مذهبی، نژادی، جنسیتی و... صاحب کرامت است و به واسطه‌ی انسان بودن باید کرامتش حفظ شود. ارتباط انسانی بسیار پیچیده‌تر از آن چیزی است که در ظاهر به نظر می‌رسد و در واقع طرح قواعدی برای جزئیات روابط

1. Experimental Philosophy
2. Fassin
3. Leze
4. Hitlin & vaisey
5. Cameron
6. Coulthard
7. Watts, Ide, Ehlich
8. Cowan
9. Brown, Levinson

بین انسان‌ها امری غیر ممکن است. لذا این روابط باید انگیزشی و داوطلبانه باشند و با رعایت اعتدال و عدم افراط و تفریط در رفتار می‌توان به یک رابطه‌ی انسانی خوب کمک کرد. رابطه امری تصادفی نیست بلکه بر مبنای هدف است (عبداللهی، ۱۳۹۳). یکی از نشانه‌های هدفمندی رابطه، این است که رابطه تنظیم شده باشد، یعنی طرفین متناسب با اهداف خود سخن بگویند. همانطور که بسیاری به این مطلب اذعان کرده‌اند، چیزی که بیشتر از همه ما را از انسان‌های اولیه متمایز می‌کند زبان است. استفاده از زبان به وضوح نشان دهنده‌ی ماهیت اجتماعی بشر بیان شده است (هارجی و همکاران^۱، ۱۹۹۴). بنابراین، نزاکت نشان دهنده‌ی شخصیت اجتماعی ماست که توسط زبان و رفتار ما بیان می‌شود. نزاکت آن چیزی است که به ما می‌گوید باید احساسات دیگران را در نظر گرفت تا بتوان برخورد مناسبی با آنها داشت. همچنین، شامل رفتار کردن به شکل درست و در نظر گرفتن جوانب رفتار در روابط اجتماعی فرد است. در واقع نزاکت، رفتار اخلاقی و انسانی، منطبق با آداب و رسوم و استانداردهای فرهنگی است که از لحاظ اجتماعی پذیرفته شده و مورد رضایت افراد جامعه می‌باشد (پیغمبری و همکاران، ۱۳۹۷). با عنایت به مطالب فوق، هدف اصلی این مقاله هنجاریابی پرسشنامه‌ی نزاکت اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه‌های مرکز استان گلستان (گرگان) می‌باشد. با توجه به این مطلب و ضرورت توجه به مفهوم نزاکت اجتماعی در بین دانشجویان، پژوهش‌گران به دنبال پاسخ این سوال هستند که آیا پرسشنامه‌ی نزاکت اجتماعی از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار است؟

روش پژوهش

پژوهش‌گران برای تبدیل پاسخ‌ها به داده‌ها به یک وسیله برای اندازه‌گیری نیاز دارند. هدف از اندازه‌گیری گردآوری اطلاعات درباره چیز یا فرد معینی است. حاصل کار آن در واقع تعیین اندازه‌ای از یک خصیصه معین برحسب واحد اندازه‌گیری است که نتایج آن به صورت عدد بیان می‌شود. انواع گوناگون متغیرها مستلزم کاربرد شیوه‌ها و فنون مختلف آماری است اما در هر حالت هیچ یک از فنون آماری معنا نخواهد داشت، مگر آنکه اندازه حقیقی متغیر مورد مطالعه را بدست آوریم. شرط بدست آوردن داده‌های خوب، شیوه‌های اندازه‌گیری دارای اعتبار و روایی کافی است (هومن، ۱۳۷۶). ابزار سنجش دو گونه است یا استاندارد و میزان شده و یا محقق ساخته. این ابزار باید دارای اعتبار و قابلیت اعتماد باشد تا محقق بتواند داده‌های متناسب با تحقیق را گردآوری کند. از طریق این داده‌ها و تجزیه و تحلیل آنها فرضیه‌ی موردنظر را بیازماید و به سؤال تحقیق پاسخ دهد. امروزه پژوهش‌گران سعی دارند از ایده‌های شکاکانه درباره نقش اخلاق در جامعه‌ی مدرن آگاهی یابند (ولنتینو^۲، ۲۰۱۷). همچنین، در سال‌های اخیر پیشرفت در مدل‌سازی محاسباتی و فن‌آوری‌های شبیه‌سازی اجتماعی، پژوهش‌گران را قادر ساخته است تا برخی از شرایطی را که تحت آن تعارض و همکاری در درون و در سراسر فرهنگ‌ها و اخلاقیات بشری شناسایی می‌شوند، مشخص گردد (شولتز و وایلدمن^۳، ۲۰۲۰).

این پژوهش به صورت مقطعی در سال ۱۳۹۶ با استفاده از روش توصیفی از نوع پیمایشی انجام

-
1. Hargie, Saunders, Dickson
 2. Valentinov
 3. Shults & Wildman

گرفت. جامعه‌ی آماری این پژوهش را دانشجویان دانشگاه‌های مرکز استان گلستان، با تعداد ۱۶۵۳۲ نفر تشکیل می‌دادند. برای تعیین حجم نمونه، با روش برآورد حجم بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۳۸۵ نفر تعیین شدند. برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب استفاده شد. برای انتخاب نمونه‌ها ملاحظات اخلاق حرفه‌ای مورد توجه قرار گرفت و هیچ یک از نمونه‌ها به صورت تحمیلی و بدون رضایت به پرسشنامه پاسخ ندادند. پایایی پرسشنامه ۵۰ گویه‌ای نزاکت اجتماعی بر اساس آزمون آلفای کرونباخ، ۰/۸۷ و روش دو نیمه‌سازی ۰/۷۹ تعیین شد. همچنین برای تعیین میزان همگرایی و واگرایی از پرسشنامه‌ی فراشناخت اخلاقی استفاده شد. این پرسشنامه توسط سوانسون و هیل^۱ (۱۹۹۳) طراحی شده و شامل خرده مقیاس‌های شخص، تکلیف و راهبرد است. این ابزار دارای ۱۵ گویه است که با استفاده از مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. نمره‌ی این آزمون از طریق جمع کردن نمره گویه‌های آن به دست می‌آید. آنان اعتبار کل پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۱ گزارش کرده‌اند. همچنین در ایران طالب‌زاده ثانی (۱۳۸۱) این پرسشنامه را ترجمه و هنجاریابی کرده و اعتبار آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ گزارش کرده است. اعتبار آلفای کرونباخ در این پژوهش برای پرسشنامه‌ی فراشناخت اخلاقی نیز ۰/۸۰ بدست آمد. همچنین برای تعیین میزان واگرایی از پرسشنامه‌ی رفتار ضداجتماعی برت و دونلان^۲ (۲۰۰۹) استفاده گردید که میزان آلفای کرونباخ آن در (۷/۷)، و در پژوهش حاضر ۷/۹ بدست آمد. این پرسشنامه که در میان دانشجویان دانشگاه میشیگان آمریکا با حجم نمونه‌ی ۴۰۰ پاسخگو انجام گرفت؛ با ۳۲ گویه و در ۳ بُعد، انواع رفتارهای ضداجتماعی از لحاظ جسمی، پرخاشگرانه و اجتماعی را ارزیابی می‌کند. پس از تهیه‌ی بانک گویه‌ها، طی مصاحبه‌هایی با ۱۵ نفر از نخبگان و فرهیختگان علمی در رشته‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی ابتدا سؤال‌هایی مرتبط با موضوع تحقیق و پرسشنامه، از طریق سوال‌های مصاحبه‌ها، استخراج گردید و پاسخ‌های مربوطه یادداشت شد. متعاقب آن از درون پاسخ‌ها سؤال‌های مرتبط با نزاکت اجتماعی مجدداً مطرح گردید تا این که مصاحبه با نخبگان به درجه‌ی اشباع رسید و پس از پایان مصاحبه‌ها، پرسشنامه‌ای تهیه و برای تمام خبرگان ارسال شد. پس از بررسی نهایی و پیدا کردن نقاط مشترک نظرات نخبگان مربوطه در ارتباط با گویه‌های پرسشنامه، در نهایت ۵۰ گویه از بین آن‌ها انتخاب شد که در جدول (۲) نشان داده شده است. ۳۴ گویه از ۵۰ گویه، مربوط به عامل نزاکت بین‌فردی و ۱۶ گویه مربوط به نزاکت فردی است. برای تحلیل داده‌ها و تشخیص ابعاد مفهوم نزاکت اجتماعی با هدف ساخت پرسشنامه از روش تحلیل عاملی^۳ و همچنین از نرم افزار ویژه تحلیل داده‌ها در علوم اجتماعی^۴ استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش حاصل جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از روش میدانی می‌باشد که در دو قسمت توصیفی و تحلیلی ارائه می‌شوند. در بخش توصیفی صرفاً به توزیع نمونه‌های تحقیق بر حسب جنسیت، وضع تأهل، رشته‌ی تحصیلی، طبقه‌ی اجتماعی و وضع اشتغال پرداخته می‌شود.

1. Swanson & Hill
2. Burt & Donnellan
3. Factor analysis
4. SPSS

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخگویان نمونه بر حسب جنسیت، وضع تأهل، رشته‌ی تحصیلی و طبقه‌ی اجتماعی

متغیر	گزینه‌ها	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۱۳۴	۳۴/۸
	زن	۲۵۱	۶۵/۲
وضع تأهل	مجرد	۲۲۹	۷۷/۷
	متأهل	۸۶	۲۲/۳
رشته‌ی تحصیلی	علوم انسانی	۲۲۹	۵۹
	فنی و مهندسی	۹۱	۲۳/۶
	علوم پایه	۶	۱/۶
	پزشکی و بهداشت	۶۱	۱۵/۸
طبقه‌ی اجتماعی	خیلی پایین	۸	۲/۱
	پایین	۲۰	۵/۲
	متوسط رو به پایین	۷۴	۱۹/۲
	متوسط رو به بالا	۲۶۴	۶۸/۶
	بالا	۱۵	۳/۹
وضع اشتغال	خیلی بالا	۴	۱
	دانشجو	۳۷۷	۹۷/۹
	خانه‌دار	۱	۰/۳
	اشتغال تمام‌وقت	۵	۱/۳
	اشتغال پاره‌وقت	۲	۰/۵

پس از تهیه بانک گویه‌ها، در نهایت ۵۰ گویه از بین آنها انتخاب شد که در جدول (۲) نشان داده شده است. پس از اجرای تحلیل عاملی نتایج حاصله به شرح ذیل مورد مطالعه قرار می‌گیرند. آزمون بارتلت با مجذور خی $6911/8$ ، درجه ی آزادی 1225 ، سطح معناداری $0/000$ و مقدار $0/750 = KMO$ بدست آمد. سوالات پرسشنامه باید در حد معینی با یکدیگر همبستگی داشته باشند و وجود همبستگی بیش از حد موجب ایجاد هم خطی چندگانه می‌شود که این امر مانع از استخراج عامل‌های مستقل می‌گردد. از سویی دیگر اگر همبستگی بین سوالات پرسشنامه‌ها از حد معینی کمتر شود مشکل ماتریس اتحاد پیدا خواهیم کرد. ماتریس اتحاد ماتریسی است که قطر اصلی آن یک و سایر خانه‌های ماتریس صفر می‌شود. جهت بررسی این مهم از آزمون کرویت بارتلت استفاده می‌گردد. معناداری آزمون کرویت بارتلت نشان دهنده این است که در ماتریس ماده‌ها به اندازه کافی همبستگی وجود دارد که بتوان تحلیل عوامل را ادامه داد. شاخص کفایت نمونه یا به اختصار KMO^1 ویژه تحلیل عاملی اکتشافی است و نشان می‌دهد آیا داده‌ها برای انجام محاسبات تحلیل عاملی اکتشافی کافی است یا خیر.

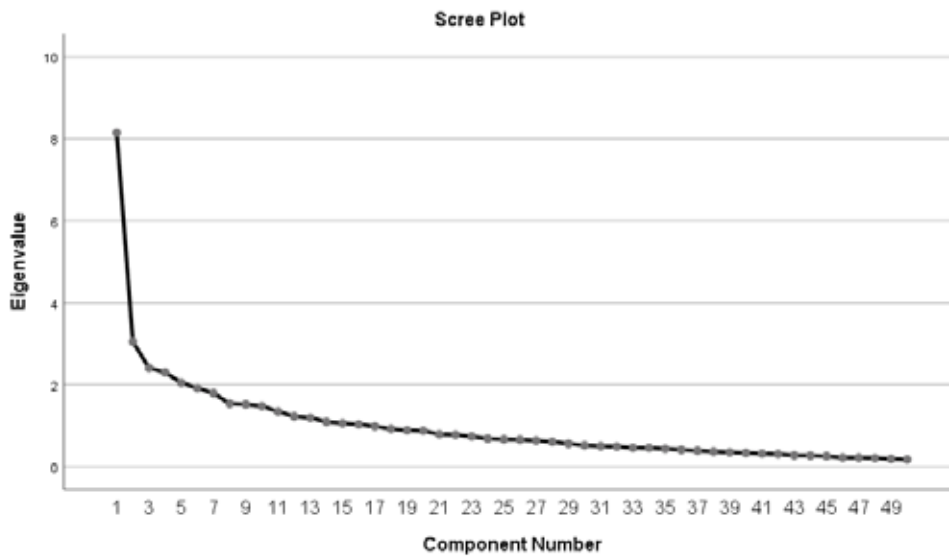
1. Kaiser-Mayer-Olkin

جدول ۲: مضمون ۵۰ گویه موجود در پرسشنامه

مضمون گویه‌های پرسشنامه	
۱	در روابط انسانی فرصت بیان عقاید و دیدگاه‌های دیگران را فراهم می‌کنم.
۲	در روابط بین‌فردی برای وقت دیگران ارزش قائلم.
۳	رعایت حقوق شهروندی جزء اصول اصلی زندگی من است.
۴	در روابط اجتماعی، برای حقوق دیگران ارزش قائل نیستم.
۵	در ارتباطات اجتماعی، چندان اعتنایی به شخصیت طرف مقابل نمی‌کنم.
۶	در روابط با دیگران تلاش می‌کنم حق و حقوق و منافع دو طرف تأمین شود.
۷	در تعاملات اجتماعی از جمله ی: «نظر شما چیست» استفاده می‌کنم.
۸	در محیط‌ها و مکان‌های عمومی، سیگار کشیدن و استعمال هر نوع دخانیات باعث ناراحتی‌ام نمی‌شود.
۹	در محیط‌های عمومی نیازها یا خواسته‌های خود را بر دیگران مهم‌تر می‌شمارم.
۱۰	در برخوردهای اجتماعی با افراد سعی می‌کنم در آنها احساس خوبی به وجود آورم.
۱۱	در وسایل نقلیه‌ی عمومی مثل اتوبوس و یا مترو ترجیح می‌دهم جای خود را به افراد دیگر (چون کودکان، زنان، بیماران، سالمندان) بدهم.
۱۲	در صورت عدم پذیرش نظراتم از سوی دیگران، در صدد تلافی کردن بر می‌آیم.
۱۳	از لحاظ شخصیتی، نسبت به احساسات دیگران حساسم و به آنها توجه می‌کنم.
۱۴	دست انداختن و تمسخر دیگران عادت من است.
۱۵	به راحتی بابت اشتباهی که در روابط انسانی مرتکب شده‌ام عذرخواهی می‌کنم.
۱۶	اگر فضای مناسب وجود داشته باشد، از دیگران به نفع خودم بهره‌کشی می‌کنم.
۱۷	در روابط اجتماعی کمترین تغییر رفتار، موجب ناراحتی من می‌شود.
۱۸	سعی می‌کنم با رفتار مؤدبانه‌ی خود مورد احترام دوستان و هم‌تایانم قرار بگیرم.
۱۹	مهارت‌های ارتباطی خود را در برخوردهای اجتماعی کافی نمی‌دانم.
۲۰	از دخالت کردن در ارتباطات دیگران و بیان نکات منفی طرفین لذت می‌برم.
۲۱	اگر کسی از من تقاضای کمک یا مشورت کند، با کمال میل می‌پذیرم.
۲۲	پیروی از هنجارها و قوانین اجتماعی برای من سخت است.
۲۳	در شوخی‌ها و بذله‌گویی‌ها از صحبت کردن در مورد مسائل جنسی پرهیز می‌کنم.
۲۴	در محیط‌ها و اماکن عمومی به هشدارها و دستوراتی چون (رعایت سکوت، تابلوی شنا ممنوع و...) توجه کرده و به آن عمل می‌کنم.
۲۵	من به شوخی‌های جنسیتی با خشم و دعوا پاسخ می‌دهم.
۲۶	گاهی از واژه‌های نامناسب و توهین‌آمیز در شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنم.
۲۷	در فضای مجازی تصاویر نامناسب را منتشر می‌کنم.
۲۸	ناراحتی و رنجشی که برای دیگران در شبکه‌های اجتماعی به وجود می‌آورم برایم مهم نیست.
۲۹	در فضای مجازی به حق مؤلف در زمان انتشار محتوای کارهای او احترام می‌گذارم.
۳۰	به راحتی بابت اشتباهات خود در فضای مجازی، عذرخواهی می‌کنم.
۳۱	در فضای مجازی، راحت‌تر از محیط واقعی به دیگران توهین می‌کنم.
۳۲	سؤاستفاده از حریم خصوصی دیگران را در فضای مجازی کار درستی نمی‌دانم.
۳۳	من به تنوع فرهنگی، زبانی، سنت‌ها و باورهای مذهبی در فضای مجازی احترام می‌گذارم.
۳۴	به اشتراک گذاشتن مسائل فرهنگی در فضای مجازی را وظیفه‌ی فردی خود می‌دانم.
۳۵	موازین اخلاقی در فضای مجازی را رعایت می‌کنم.
۳۶	در گفتگو با دیگران با اصول منطقی بحث می‌کنم و هیچوقت صدایم را بلند نمی‌کنم.
۳۷	حتی در مقابل رفتار ناخوشایند دیگران، ادب و احترام را نگه می‌دارم.
۳۸	به برتری یک نژاد یا قوم، بر نژاد یا قوم دیگر اعتقاد ندارم.
۳۹	در گفتگو با دیگران هرگز صحبت کسی را قطع نمی‌کنم.
۴۰	به حریم شخصی افراد وارد نمی‌شوم.

- ۴۱ برای من واقعا مهم نیست که دیگران در مورد من چه فکری می‌کنند.
- ۴۲ احترام به مقدسات و باورهای مذهبی دیگران برای من مهم است.
- ۴۳ وقتی به بیماری واگیر و ویروسی (مثل سرماخوردگی و...) مبتلا می‌شوم، از حضور در محیط‌های اجتماعی اجتناب کرده یا در صورت حضور از وسایل بهداشتی مانند ماسک استفاده می‌کنم.
- ۴۴ هنگام ورود به یک مکان، اول وارد شدن خانم‌ها را مقدم و درست می‌دانم.
- ۴۵ استقبال گرم، صمیمانه و با احترام از مهمانان از ویژگی‌های رفتاری من است.
- ۴۶ در مراودات اجتماعی از واژه‌ها و اصطلاحات مناسب استفاده می‌کنم.
- ۴۷ گهگاه آگاهانه چیزی گفته‌ام که موجب رنجش احساسات فردی دیگر شود.
- ۴۸ تلاش می‌کنم با رفتاری صحیح و مؤدبانه اطرافیانم را راضی نگه دارم.
- ۴۹ وقتی دیگران با من صحبت می‌کنند با دقت به آنها گوش می‌دهم.
- ۵۰ وقتی در گفتگو با فردی حس خوبی پیدا می‌کنم، از او قدردانی می‌کنم.

پس از انجام تحلیل عاملی از نوع اکتشافی، عواملی که مقدار بار عاملی بیشتر از یک را دارا بودند، بعنوان عامل در نظر گرفته شدند که در مجموع ۲ عامل پنهان در پرسشنامه وجود داشت (نمودار ۱).

نمودار ۱: نمودار سنگ ریزه (scree plot) در تعیین تعداد عوامل پنهان در پرسشنامه

چون فرم چرخش نیافتاده ماتریس عاملی، ساختار معناداری را نشان نمی‌داد، از روش چرخش واریماکس استفاده شد و گویه‌های با بار عاملی بیشتر از ۰/۰۰ انتخاب گردیدند (جدول ۳).

جدول ۳: نتایج حاصل از ماتریس عاملی چرخش یافته واریماکس
به منظور تعیین گویه‌های مرتبط با دو عامل پنهان در پرسشنامه

گویه	عامل اول	عامل دوم	گویه	عامل اول	عامل دوم
۱	۰/۳۲۸		۲۶	۰/۴۹۵	
۲	۰/۴۴۴		۲۷	۰/۵۳۵	
۳	۰/۵۸۰		۲۸	-۰/۰۷۷	
۴	۰/۴۸۳		۲۹	۰/۵۲۰	
۵	۰/۴۸۵		۳۰	۰/۳۳۵	
۶	۰/۵۴۷		۳۱	۰/۲۹۵	
۷	۰/۳۸۳		۳۲		۰/۶۹۹
۸	۰/۴۲۶		۳۳		۰/۶۳۴
۹	۰/۴۲۳		۳۴	-۰/۴۱۱	
۱۰	۰/۳۹۷		۳۵	۰/۴۳۶	
۱۱	۰/۳۲۶		۳۶	۰/۱۵۹	
۱۲	۰/۴۷۸		۳۷	۰/۴۴۰	
۱۳		۰/۲۹۹	۳۸	۰/۱۶۲	
۱۴		۰/۵۳۹	۳۹		۰/۳۵۳
۱۵		۰/۳۴۷	۴۰		۰/۴۰۹
۱۶	۰/۴۰۴		۴۱	-۰/۴۶۶	
۱۷		-۰/۴۴۹	۴۲	۰/۳۹۴	
۱۸		۰/۵۸۷	۴۳	۰/۴۸۷	
۱۹		۰/۲۷۲	۴۴	۰/۳۹۴	
۲۰		۰/۱۴۳	۴۵	۰/۵۴۵	
۲۱		۰/۴۴۷	۴۶	۰/۵۱۲	
۲۲	۰/۵۵۱		۴۷	۰/۳۶۴	
۲۳		۰/۳۷۶	۴۸	۰/۳۵۷	
۲۴		۰/۳۹۸	۴۹		۰/۳۱۵
۲۵	۰/۵۱۶		۵۰		۰/۵۰۷

نتایج تحلیل عاملی به این روش نشان داد که گویه‌های ۱ الی ۱۲، ۱۶، ۲۲، ۲۵، ۳۱ الی ۳۴، ۳۸ و ۴۱ الی ۴۸ بیشترین همبستگی را با عامل یک دارند که عامل نزاکت اجتماعی بین فردی می‌باشد و گویه‌هایی که با عامل دوم یعنی نزاکت اجتماعی فردی بیشترین همبستگی را دارا بودند، عبارتند از ۱۳ الی ۱۵، ۱۷ الی ۲۱، ۲۳ و ۲۴، ۳۲ و ۳۳، ۳۹، ۴۰ و ۴۹ و ۵۰. در نهایت پایایی پرسشنامه به روش دو نیمه سازی ۰/۷۹ و به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ بدست آمد.

بحث و نتیجه گیری

یک ابزار اندازه‌گیری مناسب و معتبر به منظور بررسی میزان نزاکت اجتماعی باید قابلیت اطمینان و اعتبار قابل قبولی داشته باشد. لذا، هدف از انجام این پژوهش ساخت و هنجاریابی و تعیین روایی و پایایی پرسشنامه‌ی نزاکت اجتماعی بود، که بتواند شاخص‌ها و عامل‌هایی قابل اعتماد و معتبر داشته باشد. با توجه به اینکه اساس هر پژوهشی استفاده از ابزارهای معتبر و پایا است و تفسیر نتایج پژوهش بستگی به اعتبار ابزار به کار گرفته شده دارد، پژوهش‌گران باید از اعتبار ابزارها مطمئن باشند (برنز و گرو، ۱۳۸۹).

نتایج به دست آمده از تحلیل عاملی و پایایی، به طور منطقی به حمایت از پرسشنامه‌ی نزاکت اجتماعی پرداخته است. نتایج این تحقیق مؤید آن است که پرسشنامه‌ی نزاکت اجتماعی، ابزار معتبری در زمینه‌ی اخلاق و آداب و فرهنگ در جامعه است و پژوهش‌گران در زمینه‌ی روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و ... می‌توانند در ارزیابی میزان نزاکت اجتماعی از آن بهره ببرند.

پایایی پرسشنامه‌ی ۵۰ گویه‌ای نزاکت اجتماعی بر اساس آزمون آلفای کرونباخ، ۰/۸۷ و روش دو نیمه‌سازی ۰/۷۹ بدست آمد. همچنین، پرسشنامه‌ی فراشناخت اخلاقی سوانسون و هیل به منظور تشخیص میزان همگرایی و واگرایی پرسشنامه‌ی نزاکت اجتماعی اجرا گردید. آلفای کرونباخ پرسشنامه‌ی فراشناخت اخلاقی (۰/۸۰) بدست آمد که این امر از وجود همگرایی در پرسشنامه خبر می‌دهد. همچنین برای تعیین میزان واگرایی از پرسشنامه‌ی رفتار ضداجتماعی برت و دونلان (۲۰۰۹) استفاده گردید که میزان آلفای کرونباخ آن در (۷/۷)، و در پژوهش حاضر ۷/۹ بدست آمد.

یافته‌های بدست آمده نشان دادند که نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش نوروژی و بختیاری (۱۳۹۴) که بیان کردند میزان پایبندی دانشجویان به هنجارهای دانشجویی اخلاق علمی و عوامل دانشگاهی با هنجار ذهنی، احساس تعلق به محیط تحصیلی، احساس عدالت آموزشی، اخلاق آموزشی اساتید، فشار روانی تحصیلی، جامعه‌پذیری علمی، ارتباط صمیمی با اساتید رابطه‌ی معنی‌داری دارد، همسو است. در پژوهش عاشوری (۱۳۹۴) مشخص شد در یک مدلی که استدلال اخلاقی، رفتار اخلاقی و سلامت به طور همزمان برای پیش‌بینی فراشناخت اخلاقی رقابت نمودند، به ترتیب رفتار اخلاقی، سلامت و استدلال اخلاقی مؤثرترین متغیرها در پیش‌بینی فراشناخت اخلاقی بودند. در این مدل، رفتار اخلاقی بالاترین وزن را داشت. پس آنچه که در فراشناخت اخلاقی نقش عمده‌ای ایفا می‌کند، در وهله نخست، آن است که افراد چه اعمال و رفتارهای مورد پذیرش جامعه را از طریق پاداش و تنبیه یاد گرفته‌اند؛ لذا، این نتایج و نتایج پژوهش برگر^۱ (۲۰۰۱) با یافته‌های پژوهش حاضر هم‌راستا و همسو بود. در پژوهشی که توسط خلفی و همکاران (۱۳۹۶) با هدف تبیین ارزش‌های نظری و رفتاری اخلاق علمی در میان دانشجویان انجام گرفت؛ نتایج نشان دادند که بین سطح نظری و رفتاری ارزش‌های اخلاق علمی دانشجویان تعارض وجود دارد، که ۵۴/۵۹ درصد از آنان دارای تعارض بیش از ۵۰ درصد و ۴۵/۴۰ درصد، دارای انطباق نسبی بیش از ۵۰ درصد هستند. لذا، این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر همسو نیستند. در پژوهش حسن‌قلیپور و همکاران (۱۳۹۰) که با هدف بررسی عوامل مؤثر بر نگرش اخلاقی دانشجویان مدیریت انجام گرفت؛ نتایج نشان دادند که نگرش مذهبی،

1. Berger

سن و سطح تحصیلات (کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی) و همچنین تجربه‌ی کاری پیشین بر نگرش اخلاقی دانشجویان مدیریت مؤثر است. لذا، این نتایج با پژوهش حاضر هم‌راستا است. همچنین پژوهش عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) نشان داد که معیارهایی چون درستکاری، دقت، آزادی، قانونمداری، احترام متقابل، کارایی و احترام و رعایت حقوق آزادیها و... بر اخلاق پژوهشی در دانشجویان تأثیر دارد. بنابراین، یافته‌های پژوهش حاضر همخوان با این نتایج است. در پژوهش شمشیری و همکاران (۱۳۹۶) با موضوع بررسی بی‌نزاکتی فراگیران در آموزش علوم پزشکی از دیدگاه فراگیران و فرادهندگان، نشان داده شد که فراگیران و فرادهندگان رفتارهای بی‌نزاکتی را از سوی فراگیران در سطح متوسطی درک و تجربه می‌کنند. همچنین این نتایج با یافته‌های مصطفی‌راد و همکاران (۲۰۱۶)، واگنر^۱ (۲۰۱۴)، رایلی^۲ (۲۰۱۶) و جرکلاند و رلینگ^۳ (۲۰۰۹) همخوانی داشتند. نتایج یافته‌ها در پژوهش برت و دونلان (۲۰۰۹) حاکی از این بود که می‌توان انواع رفتارهای ضداجتماعی از لحاظ جسمی، پرخاشگرانه و اجتماعی را ارزیابی کرد؛ لذا نتایج این پژوهش نشان دادند که میزان رفتارهای ضداجتماعی در میان دانشجویان رو به افزایش است، که این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر همسو نیستند. همچنین پژوهش‌های مسعودنیا (۱۳۸۸)، حمیدی‌فر و همکاران (۱۳۹۰)، و حسین‌علی و همکاران (۱۳۸۹) با نتایج یافته‌های پژوهش حاضر همخوان، همسو و هم‌راستا نبودند. این پژوهش، با سایر تحقیقات جامعه‌شناختی و روان‌شناسی در این زمینه سازگار است و ایده اخلاق، به عنوان یک برداشت، بسیار وسیع‌تر است از آنچه در فلسفه اخلاقی، به ویژه فلسفه اخلاقی مدرن یافت می‌شود. این فلسفه شامل مواردی از جمله سلاقی و آداب است. با این حال، این امر سبب نمی‌شود که مفاهیمی از قبیل سلیقه و آداب معاشرت و اخلاقیات موجب نگرانی در باب اخلاق گردند. بنابراین، مفاهیم مربوط به اخلاق، آداب معاشرت، نزاکت و ادب از ارتباطات مفهومی برخوردارند زیرا همه‌ی آنها دارای ریشه‌هایی هستند که شیوه یا شیوه‌های فکری را در اخلاق وسیع‌تری دنبال می‌کنند (امریچ^۴، ۲۰۱۶).

در این مطالعه با توجه به توزیع و جمع‌آوری داده‌ها در بین دانشجویان، پرسشنامه‌ای روا و پایا در زمینه نزاکت اجتماعی تهیه شد تا در مطالعات آینده با استفاده از این پرسشنامه پژوهش‌های بیشتری در زمینه‌ی نزاکت اجتماعی صورت پذیرد. طبق آزمون تحلیل عاملی، در مجموع ۵۰ گویه در ۲ حیطه قرار گرفتند.

۱. نزاکت اجتماعی بین‌فردی ۲. نزاکت اجتماعی فردی

در ابتدای پرسشنامه سوالاتی در زمینه فاکتورهای دموگرافیک مانند جنسیت، سن، رشته‌ی تحصیلی، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، سوالات مربوط به پیشرفت تحصیلی، محل سکونت، محل تولد، طبقه‌ی اجتماعی و زبان مادری گنجانده شد. با توجه به جدید بودن مفهوم نزاکت اجتماعی و فقر پژوهش‌های مشابه در ایران، تحقیقات اندکی در این زمینه وجود دارد. لذا در ابتدا با در نظر گرفتن ابعاد مختلف، به تحلیل اکتشافی اقدام شد و ۵ عامل پنهان در این پرسشنامه

1. Wagner
2. Riley
3. Bjorklund & Rehling
4. Emmerich

شناسایی گردید. اما به دلیل همبستگی و همپوشانی زیاد بین گویه‌ها این ۵ عامل به ۲ عامل تقلیل پیدا کردند. با این تفسیر این پرسشنامه بنا به پژوهش‌های موضوعی و با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی به دو عامل نزاکت اجتماعی بین‌فردی و نزاکت اجتماعی فردی تقسیم شد. دلیل انتخاب نزاکت اجتماعی بین‌فردی در مفهوم خود کلمه‌ی اجتماعی نهفته است زیرا هر انسانی برای بدست آوردن آرامش درونی نیاز به برقراری ارتباطی مبتنی بر نزاکت را دارد، و این امر بجز با ارتباط با دیگران بدست نمی‌آید. در نزاکت فردی، چون هر انسانی با هر گویش، نژاد، دین، فرهنگ و آداب و رسوم باید ساختارهای شخصیتی‌ای را دارا باشد که در ابتدا از ذاتش و سپس از خانواده و بعد از آن از جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند نشأت می‌گیرد، این ساختار در خانواده و جامعه باید مورد آموزش و پرورش قرار بگیرد تا نزاکت اجتماعی فرد در سطح فردی افزایش یابد که این خود مکمل و لازمه‌ی نزاکت اجتماعی در سطح بین‌فردی می‌باشد. بنابراین توصیه می‌شود برنامه‌ریزان و مشاوران، دانش روان‌شناسی خود را در این زمینه افزایش داده تا بتوانند هر چه بیشتر در بخش‌هایی چون آموزش و پرورش و فرهنگ، مؤثر واقع گردند.

منابع

- برنز، سوزان.ام؛ گرو، نانسی. (۱۳۸۹). روش تحقیق پرستاری: اجرا، نقد و کاربرد. مترجمان: دهقان‌نیری، ناهید؛ حسن بابامحمدی، زهرا فارسی، خاطره سیلانی، علی فخرموحدی. تهران. ناشر: اندیشه رفیع.
- پیغمبری، سینا. (۱۳۹۷). مقایسه بین احساس تنهایی، نزاکت اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی بر حسب اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد. گروه روان‌شناسی. دانشکده‌ی علوم انسانی. دانشگاه آزاد ساری.
- چمانی، حجت الاسلام داود، (۱۳۹۷). آداب معاشرت و روابط انسانی، مقالات فرهنگی؛ تبلیغات اسلامی استان مرکزی.
- حاجیان، ابراهیم. (۱۳۹۳). جامعه‌شناسی اخلاق (تحلیل وضعیت اخلاق اجتماعی در جامعه‌ی ایران). تهران. نشر: جامعه‌شناسان.
- حاجی‌علیان، نیره؛ باقری، خسرو؛ شرفی، محمدرضا؛ سجادی، سید مهدی. (۱۳۹۳). تبیین و بررسی مبانی عمل اخلاقی بر اساس نظریه اسلامی عمل و تدوین. همایش ملی فلسفه تربیت دینی و تربیت اخلاقی. ۳۹۴-۳۹۶.
- حسن‌قلیپور، طهمورث؛ دهقان‌نیری، محمود؛ میرمهدی، سید مهدی. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر نگرش اخلاقی دانشجویان مدیریت. اخلاق در علوم و فناوری ۶ (۴): ۶۴-۷۵.
- حمیدی‌فر، علیرضا؛ عباسی، قدرت‌الله؛ پاک‌زاد، رجب‌علی؛ بهشتی، سیدقاسم. (۱۳۹۰). بررسی رابطه‌ی عملکرد خانواده و تهییج طلبی با رفتارهای ضداجتماعی مراسم چهارشنبه آخر سال. مطالعات امنیت اجتماعی. دوره جدید، شماره ۲۶، ۱۵۷-۱۷۴.
- خلفی، شهلا؛ جوادی‌یگانه، محمدرضا؛ نوابخش، مهرداد. (۱۳۹۶). تبیین ارزش‌های نظری و رفتاری اخلاق علمی در میان دانشجویان. راهبرد اجتماعی فرهنگی. سال ششم، شماره ۲۴، ۱۰۹.
- شعبانی، زهرا. (۱۳۹۱). فراتحلیل تحول اخلاقی در تحقیقات انجام شده طی سالهای ۱۳۶۵-۱۳۸۸. پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی. ۱۶ (۲۷)، ۴۲-۸۱.

- شمشیری، محمود؛ محمدی، محمدعلی؛ ایرانپور، سهراب؛ نوروزی، مسعود. (۱۳۹۶). بررسی بی‌نزاکتی فراگیران در آموزش علوم پزشکی از دیدگاه فراگیران و فرادهندگان، فصلنامه‌ی سلامت و مراقبت، ۱۹(۳)، ۱۵۸-۱۶۷.
- طالب‌زاده ثانی، هادی؛ کدیور، پروین. (۱۳۸۷). بررسی رابطه‌ی دانش فراشناخت اخلاقی (فرا اخلاق) با استدلال و رفتار اخلاقی. تعلیم و تربیت، ۲۴(۹۳)، ۷-۳۲.
- عاشوری، جمال. (۱۳۹۴). ارتباط استدلال اخلاقی، رفتار اخلاقی و سلامتی پرستاران با فراشناخت اخلاقی آنان. مجله اخلاق پزشکی، ۹(۳۴)، ۵۵-۷۶.
- عباس‌زاده، محمد؛ بنی‌فاطمه، حسین؛ عزیززاده‌ا قدم، محمدباقر؛ بوداکی، علی. (۱۳۹۵). عوامل زمینه‌ساز پایبندی به اخلاق پژوهش در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی؛ مورد دانشگاه تبریز، فصلنامه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۲(۱)، ۷۵.
- عبداللهی، حسین. (۱۳۹۳). ظرافت‌های رفتار در روابط انسانی، تهران، نشر سایه سخن.
- فیض‌الله، نوروزی؛ مریم، بختیاری. (۱۳۹۴). میزان پایبندی دانشجویان به هنجارهای دانشجویی اخلاق علمی و عوامل دانشگاهی مؤثر بر آن (در بین دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه آزاد واحد تهران شمال). تحلیل اجتماعی نظم و نابرابری اجتماعی (پژوهشنامه علوم انسانی)، ۷(۶۸)، ۱۵۵-۱۸۶.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۸). دورکم، ترجمه یوسف اباذری، تهران، نشر خوارزمی.
- مایر، فردریک. (۱۳۹۶). تاریخ اندیشه‌های تربیتی (جلد ۱)، ترجمه علی اصغر فیاض، تهران: انتشارات سمت.
- مسعودنیا، ابراهیم. (۱۳۸۸). پرخاشگری و رفتار ضداجتماعی در نوجوانان: ارزیابی نظریه‌ی پالایش پرخاشگری. مجله‌ی روانشناسی، ۲(۵۰)، ۱۳۸-۱۵۲.
- مهرابی، حسین‌علی؛ کجباف، محمدباقر؛ مجاهد، عزیزالله. (۱۳۸۹). پیش‌بینی رفتارهای پرخاطر بر اساس هیجان‌خواهی و عوامل جمعیت‌شناسی در دانشجویان دانشگاه اصفهان. مطالعات روان‌شناختی، ۶(۲)، ۱۴۱-۱۶۶.
- نصرآبادی، حسنعلی بختیار؛ حیدری، محمدحسین؛ بهروان، حمیدرضا. (۱۳۹۰). نسبت عقلانیت انتقادی با اخلاق اجتماعی، فصلنامه راهبرد، ۲۰(۵۹)، ۱۳۹.
- هومن، حیدرعلی، (۱۳۷۶). مبانی پژوهش در علوم رفتاری (پایه‌های پژوهشی)، تهران، نشر پارسا.
- Berger KS. (2001). The Developing Person through the Life Span. New York: Worth Publishing; 134.
- Bjorklund WL, Rehling DL. (2009). Student perceptions of classroom incivility. College Teaching;58(1), 15-8.
- Brown, P., Levinson, S.C. (1987). Politeness: Some Universals in Language Use. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Burt, S. Alexandra & Donnellan, M. (2009). Development and Validation of the Subtypes of Antisocial Behavior Questionnaire. Aggressive behavior. 35. 376-98. 10.1002/ab.20314.
- Callahan JL. (2011). Incivility as an instrument of oppression: Exploring the role of power in constructions of civility. Advances in Developing Human Resources;13(1),10-21.

- Cameron, D. (2001). *Working with Spoken Discourse*. SAGE.
- Clark C. (2008). The dance of incivility in nursing education as described by nursing faculty and students. *Advances in Nursing Science*;31(4),37-E54.
- Coulthard, M. (2013). *Advances in Spoken Discourse Analysis*. Routledge.
- Cowan, B. R., Pantidi, N., Coyle, D., Morrissey, K., Clarke, P., Al-Shehri, S., ... Bandeira, N. (2017). 'What can i help you with?': infrequent users' experiences of intelligent personal assistants (pp. 1–12). ACM Press.
- Emmerich N. (2016). Ethos, Eidos, Habitus A Social Theoretical Contribution to Morality and Ethics. In: Brand C. (eds) *Dual-Process Theories in Moral Psychology*. Springer VS, Wiesbaden.
- Fassin, D. (Ed.). (2012). *A Companion to Moral Anthropology*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Fassin, D., & Lézé, S. (2013). *Moral Anthropology: A Critical Reader*. London, UK: Routledge.
- Fleischmann, Kenneth R.; Robbins, Russell W.; and Wallace, William A. (2011) "Information Ethics Education for a Multicultural World," *Journal of Information Systems Education*: 22)3(, 191-202.
- Goffman, E. (2005). *Interaction Ritual: Essays in Face to Face Behavior*. Routledge.
- Goffman, E. (1971). *Relations in Public: Microstudies of the Public Order*. Basic Books, New York.
- Hargie, Owen., Saunders, Christine., & Dickson, David. (1994). *Social Skills in Interpersonal Communication*. Psychology Press.
- Hitlin, S., & Vaisey, S. (Eds.) (2010). *Handbook of the Sociology of Morality*. London, UK: Springer.
- Lascinger Spence Hk, Leiter M, Day A, Gilin D. (2009). Workplace empowerment, incivility, and burnout: Impact on staff nurse recruitment and retention outcomes. *Journal of nursing management*;17(3):302-11.
- Luparell S. (2007). The effects of student incivility on nursing faculty. *Journal of Nursing Education*. 46(1),9-15.
- Mattingly, Cheryl. Throop, Jason. (2018). The Annual Review of Anthropology is online at anthro.annualreviews.org, Vol. 47:475-492 (Volume publication date October 2018). First published as a Review in Advance on August 8, 2018.
- Nejati, M., Shafaei, A. (2018). Leading by example: the influence of ethical supervision on students' prosocial behavior. *High Educ* 75, 75–89 <https://doi.org/10.1007/s10734-017-0130-4>.
- Osatuke K, Moore SC, Ward C, Dyrenforth SR, Belton L. (2009). Civility, respect, engagement in the workforce (CREW) nationwide organization development intervention at veteran's health administration. *The Journal of Applied Behavioral Science* ;45(3),384-410.
- Rad M, Ildarabadi E-h, Moharreri F, Moonaghi HK. (2016). Causes of incivility in Iranian nursing students: A qualitative study. *International Journal of Community Based Nursing and Midwifery* ;4(1),47-56.
- Riley PL. (2016). Student perceptions of classroom incivility in multiage community college classrooms. [Ed.D.]. Ann Arbor: Morgan State University.

- Shults F. LeRon, Wildman J. Wesley. (2020). Artificial social ethics: simulating culture, conflict, and cooperation. *SpringSim '20: Proceedings of the 2020 Spring Simulation Conference.*, May 2020 Article No.: 38 Pages 1–11.
- Smith, E.P., Witherspoon, D.P., Bhargava, S. et al. (2019). Cultural Values and Behavior among African American and European American Children. *J Child Fam Stud* 28, 1236–1249 (2019). <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01367-y>.
- Swanson, L. H. and Hill, G. (1993). Metacognitive aspects of moral reasoning and behavior. *Adolence.* 28, pp 711-725.
- Valentinov, V. (2019). The Ethics of Functional Differentiation: Reclaiming Morality in Niklas Luhmann's Social Systems Theory. *J Bus Ethics* .155, 105–114.
- Wagner RS. (2014). A comparative study of undergraduate upperclassmen students' perceptions of student and faculty incivility in three academic disciplines: Nursing, education, and business. Lynchburg: Liberty University.
- Watts, R.J., Ide, S., Ehlich, K. (Eds.), (1992). *Politeness in Language*. Mouton, Berlin.

Validation of social solidarity questionnaire among students

¹S. Peighambari

^{*2}R.N. Hassanzadeh

³Gh. Khoshfar

Abstract

The purpose of this article is to standardize the social solidarity questionnaire. This study was conducted in descriptive method in 2017. 385 students were selected as a sample by estimating the sample size. The reliability of the 50-item social decency questionnaire based on Cronbach's alpha test was 0.87 and the two-half method was 0.79. 34 out of 50 items are related to interpersonal etiquette and 16 items are related to individual etiquette. The content validity of the questionnaire is more than 0.99. Bartlett test was obtained with 6911.8 Chi-square, 1225-degree of freedom, significance level of 0.000 and value of KMO = 0.750. As a result, the completed questionnaire is a valid and reliable, so that can be used to assess the level of social solidarity.

Keywords: Validation, social solidarity, questionnaire, students.

1. Department of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran Email: sina.peighambari@yahoo.com

2. Professor of Department of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran (Corresponding author) Email: rhassanzadehd@yahoo.com

3. Associate Professor, Golestan University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Sociology and Communication Email: khoshfar@gmail.com